

of the question of the principal function of language in favor of the voluntative, influative or suggestive – the function of influence and suggestion. Language suggestion is a complex linguistic phenomenon that encompasses all levels of language personality: verbal-semantic, cognitive and motivational-pragmatic. Suggestive function is the text function and is realized in the corpus of text at each structural level of the latter. The author concludes that language is the universal suggestive system as with the help of the language it is possible to model suggestive world image that is reflected in the psychics of addressees.

Key words: suggestion, suggestive language function, suggestive linguistics.

Стаття надійшла до редакції 8.04.2018 р.

Прийнято до друку 10.04.2018 р.

Рецензент – д.філол.н., професор Кобзар О.І.

УДК 811.161.1-31.09

О.О. Вернік

ХУДОЖНІ ПОШУКИ „СЕРАПІОНОВИХ БРАТІВ” НА СТОРІНКАХ ЕПІСТОЛЯРІЇВ МИТЦІВ

Літературну групу „Серапіонові брати” було створено 1 лютого 1921 року, її учасники багато років (навіть після розпаду) зустрічалися, разом святкували цю пам’ятну для них дату. „Серапіонові брати” не мали літературних маніфестів. Саме тому вивчення листів учасників групи дозволить з’ясувати їхні творчі принципи, особливості художніх пошуків. Все це обумовлює актуальність нашого дослідження. Про „Серапіонових братів” писали Є. Леммінг, Б. Фрезінській, Е. Папкова, Т. Белова. Проте вивчення епістоляріїв письменників російської літературної групи все ще не стало предметом наукового пошуку. Тому мета нашої статті полягає в дослідженні епістоляріїв „Серапіонових братів”, які розкривають специфіку їхніх художніх пошуків.

Митці літературної групи неодноразово писали про те, що їхня назва походить з роману Е.Т.А. Гофмана „Серапіонові брати”. У цьому творі молоді письменники (вони називали себе Серапіоновими братами) збираються щотижня, міркують про мистецтво, читають один одному свої оповідання. Саме такі принципи було положено в організаційні основи російської літературної групи. Не приймаючи маніфестів, „Серапіонові брати” заявили про себе статтею Л. Лунца „Чому ми Серапіонові брати”: *„Ми назвалися Серапіонові брати, бо не хочемо примусу і нудьги, не хочемо, щоб всі писали однаково, хоча б і в наслідування Гофману ... Шість Серапіонових Братів теж не школа і не*

напрямок. Вони нападають один на одного, вічно незгодні один з одним, і тому ми назвалися *Серапіонові брати*” [Лунц 2003:331–332]. Ми вважаємо, що орієнтація на гофманівський роман свідчить про те, що література була основним орієнтиром у творчому житті всіх „серапіонів”. В багатьох мемуарах митців-серапіонів згадується про те, що зустрічаючись письменники говорили один одному: „Здравствуй, брат. Писати дуже важко”. „Якщо для частини *Серапіонів* збіг ідеї їхніх зборів (читати та спільно обговорювати написане) з зовнішнім сюжетом книги Гофмана (шість оповідачів щотижня збираються, читаючи нове оповідання і обговорюючи його) було досить, щоб погодитися прийняти назву „*Серапіонові брати*”, то для Лунца, Каверіна і, можливо, спочатку Слонімського в проголошених гофманівськими „братами” гаслах ховалася програма, якої вони хотіли б наслідувати. Звичайно, були для молодих серапіонів в гофмановській назві елемент гри, але збираючись і читаючи один одному ... оповідання, вони не „гнали” у гофманівських „братів” – література була для них головною справою життя”, – зазначає Б.Фрезінський [Фрезинский 2003: 16-17].

В сучасному літературознавстві немає єдиної думки про склад літературної групи. Б. Фрезінській, якого справедливо називають істориком групи, дослідив динаміку створення „Серапіонових братів” та те, хто та коли увійшов до об’єднання: „Ініціатори: Слонімський, Лунц, Нікітін, Познер. До перших зборів (не пізніше 1 лютого 1921 року) додалися Груздєв, Полонська, М. Чуковський. Потім з’явився Зоценко ... Слідом з’явився Федін ... потім Шкловський привів Веніаміна Зільбера (тільки в 1922 голу він вибрав собі псевдонім Каверін, а на вечорах 1921 року в будинку мистецтв виступав під своїм власним прізвищем); Каверін чітко пам’ятає, що в той перший його прихід до *Серапіонів* Федін серед них уже був” [Фрезинский 2003 : 14]. Після того як склався основний склад групи, стати одним із братів стало досить складно, була навіть затверджена своєрідна процедура виборів.

Назва групи та відповідний вибір творчих орієнтирів був не випадковим. Велику роль у цьому відігравав наймолодший письменник групи В. Зільбер, який взяв псевдонім Каверін, саме під цим ім’ям його твори відомі сучасному читачеві. М. Чуковський, який не раз відвідував збори „братів”, писав: „Назву „*Серапіонові брати*” запропонував Каверін. Він в той час був полум’яним шанувальником Гофмана. Його підтримали Лунц і Груздєв. Решта ставилися до цієї назви холодно. Багато хто, в тому числі і я, навіть не знали гофманової книги, що носить таку назву” [Чуковский 1989: 80].

„Серапіонові брати” в своїх поглядах на природу художньої творчості умовно ділилися на три табори – прихильники „слов’янського” шляху, центристи та ті, для кого головними були вектори світової літературної традиції, т.з. „західники” (саме вони першими в російській літературі втілювали принципи екзистенціалізму). Л.Лунц так описував ці три „фракції”: „Літературно ми ділимося на три „фракції”. „Західники”

(Каверін та я) вважають, що сучасна російська література ... нудна. Що московська панівна лінія (Пильняк, Лідін, Малишкін, Буданцев) – повне розкладання і загибель прози. „Західники” дивляться на Захід. У Заходу вчать. „Східняки” (Іванов, Нікітін, Федін) – все гаразд. Писати треба, як пишуть всі. Ні у кого вчитися не треба. Самі будь-кого навчимо. І, нарешті, „центр” (Слонімський, Зоценко) – теперішня проза не годиться. Навчатися треба, але у старій російській традиції...: Пушкін, Гоголь, Лермонтов. „Західники” говорять ... треба вчитися інтризі, а потім дбати про інше. „Східняки”: фабула – нісенітниця, головне – мова, психологія. Будувати твір не потрібно. ... дубинушка вивезе. „Центр”: і нашим, і вашим. І мова, і фабула. Все відразу” [Лунц 2003: 355]. Все це ще раз підтверджує неоднорідність творчих принципів „Серапіонових братів” і свідчить про дійсно серйозну роботу з боку всіх її учасників, що прагнули зберегти єдність цього унікального літературного об’єднання.

Листи „Серапіонових братів” вказують на те, що Лев Лунц був особистістю, яка об’єднувала таких різних учасників в письменницьке братство. Після його ранньої смерті серед „серапіонів” з’ясувалися неминучі розбіжності і втрата єдності. Цей один з самих молодих авторів, з нашої точки зору, зосередив в собі, мабуть, найбільш яскраві риси унікальної літературної групи, був її уособленням і одним з головних дійових осіб. У листах Лунца практично завжди піднімаються хвилюючі його літературні питання. Так, в листі до М. Горького від 16 грудня 1922 року молодий письменник пише про важливість „західного” впливу на сучасний йому літературний процес: *„Я днями прочитав у Серапіонів велику статтю – „На Захід!”. Пря відбулася приголомшлива. Ледь не побили мене. Це було, здається, наше найцікавіше засідання ... Мене здорово „облаяли”, особливо за „західництво”. Але я тримаюся за нього міцно. Вважаю, що російське скіфства – ідеологія провінціалів, які плюють на столицю і пишуться своїм провінціалізмом. Пишуться нічим” [Лунц 2003: 558].* Лунц тут підкреслює, що для сучасної прози необхідна цікавість, яка можлива тільки *„при великій і добре розвиненій фабулі”, а „фабула вимагає довгого навчання, багатьох дослідів та ескізів” [Лунц 2003: 558].* На думку Лунца, багато письменників „Серапіонових братів”, йдуть по лінії найменшого опору, *„не хочуть працювати”,* тому *„російська проза дуже нудна. Всі володіють мовою, ... стилістичними кривляннями, - і хизуються цим” [Лунц 2003: 558].*

Велике значення для розуміння художніх пошуків „Серапіонових братів” мають листи К. Федіна. Зокрема, в листі до І.Соколова-Микитова від 19.09.1922 р він пише про вплив „братів” на його творчість: *„Серапіони впливають на мене благотворно та пагубно. Перше тому, що вони вивчили і вчать мене бути суворим до себе та економним в засобах. Друге тому, що я нічого не можу зробити безпосередньо, все оцінюю формально, зморив на матеріал (на почуття) крізь форму, через форму ... Матеріал (зміст) визначає форму, і форма обумовлює зміст.*

Але ж певний матеріал має бути зображений з переважанням конструкції або ритму” [„Серапионовы братья” 2004: 51]. У цих словах письменника ми бачимо головні принципи „серапіонів” – сприймати будь-який літературний твір як „річ”, саме так розуміти та оцінювати його. Федін нібито чинить опір цим переконанням, але разом з тим потрібно визнати, що найбільш вдали його твори були написані саме за часів „братства”, потім письменник вибрав кон’юнктурний шлях літературно-адміністративного функціонера і зрадив не тільки „братів” Лунца, Каверіна, Зоценко, але й власні ідеали літературної молодості.

Листи М. Нікітіна свідчать про його особистісні внутрішні суперечки. З одного боку, він не може уявити своє літературне життя без братства, з іншого, – його тягне спокуса адміністративної кар’єрою, ідеологія, яку „серапіони” не приймали (не випадково, його стаття-некролог на смерть Леніна було гостро негативно зустрінута „братами” і зробила Нікітіна вигнанцем в літературній групі). В одному з ранніх листів критику А.Воронському він пише про близькість власних художніх принципів творчості Є.Замятіна. І ці слова також проявляють саме „серапіонівську” традицію ретельно „працювати” над художнім твором: *„Від Замятіна я не відмовляюся. Він показав мені – що слово має і скелет, і кров, і м’язи, що це такий же організм, готовий анатомічно і фізіологічно, як будь-який організм. Без нього, я, можливо, не писав би”* [„Серапионовы братья” 2004: 77].

Таким чином, в листах літературної групи „Серапіонові брати” представлені їхні художні пошуки. Ми з’ясували, що в середині „братства” існувало розмежування, обумовлене естетичними переконаннями митців. Крім цього, епістолярії письменників свідчать про ретельне ставлення письменників до творів, про прагнення вдосконалювати їх під впливом оцінки „серапіонів”. Перспективи дослідження ми бачимо у вивченні рецепції та само рецепції художніх творів „серапіонових братів” н сторінках їхніх епістолярій.

Література

- Лунц 2003** – Лунц Л. „Обезьяны идут! ”: Собрание произведений / Лев Лунц ; [Сост. , подг. текстов, коммент. , указ. , послесловие Е. Лемминга ; вступ. ст. В. Шубинского]. – СПб. : ООО ИНАПРЕСС, 2003. – 752 с.;
- „Серапионовы братья” 2004** – „Серапионовы братья” в зеркалах переписки / [вступ. ст., сост., коммент., аннот. указ. Е. Леминга] . – М. : Аграф, 2004. – 544 с. – (Серия „Символы времени”);
- Фрезинский 2003** – Фрезинский Б. Судьбы Серапионов. Портреты и сюжеты / Борис Фрезинский. – СПб. : Академический проект , 2003 . – 592 с.;
- Чуковский 1989** – Чуковский Н. К. Литературные воспоминания / Н. К. Чуковский. – М. : Сов. писатель, 1989. – 327 с.

Вернік О. О. Художні пошуки „Серапіонових братів” на сторінках епістоляріїв митців.

Реконструкція історії літературної групи Серапіонові брати неможлива без звернення до листів, що дозволяє не тільки побачити специфіку їх творчого життя, а й визначити особливості сприйняття авторів. Листи письменників - твір документального жанру, в якому можна побачити рецепцію безпосередніх учасників групи. Автори займали тут одне з провідних місць, користувалися заслуженим визнанням. Історія „серапіонів” подається письменниками крізь призму їхніх стосунків з критиками, які привіли письменників до молодих авторів і були для них одними з головних авторитетів. За влучним зауваженням К. Федіна, всі учасники „Серапіонових братів” були різні. У статті розглядається відтворена письменниками групи атмосфера зібрань „Серапіонових братів” і наведена автором дискусія про творчі принципи літературної майстерності, що зав'язалася між ними та Лунцем. Листи письменників групи „Серапіонові брати” дозволяють реконструювати історію літературної групи, визначити специфіку авторської рецепції Серапіонових братів, їхню точку зору на визначальні творчі принципи „серапіонів”.

Автор пише про історію групи. До групи входили різні автори: Лунц, Федін, Зощенко, Полонська, Тихонов, Нікітін. Вони дуже любили літературу. Автори вважали літературу головною в своєму житті. Вони писали листи різним людям: критикам, письменникам, друзям. У листах вони говорили про творчість, про свої твори, про суперечки на зборах групи, про обговорення нових книг письменників.

Перспективи подальшого дослідження Вернік О.О. вбачає у вивченні рецепції Л.Лунца, М. Зощенко, М. Тихонова історії літературної групи.

Ключові слова: дискусія, документалістика, літературна група, мемуари, рецепція, „Серапіонові брати”, збори, творчі принципи.

Вернік О. А. Художественные поиски „Серапионовых братьев” на страницах эпистоляриев творцов.

Реконструкция истории литературной группы „Серапионовы братья” невозможна без обращения к письмам, позволяющей не только увидеть специфику их творческой жизни, но и определить особенности восприятия авторов воспоминаний. Письма писателей - произведение документального жанра, в котором можно увидеть рецепцию непосредственных участников группы. Авторы занимали здесь одно из ведущих мест, пользовались заслуженным признанием. История „серапионов” подается писателями сквозь призму их отношений с критиками, которые привели писателей к молодым авторам и был для них одним из главных авторитетов. По точному замечанию К. Федина, все участники „Серапионовых братьев” были разные. В статье рассматривается воссозданная атмосфера собраний „Серапионовых

братьев” и приведен спор о литературе, завязавшийся между писателями и Лунцем. Письма позволяют реконструировать историю литературной группы, определить специфику авторской рецепции „Серрапионовых братьев”, их точку зрения на определяющие творческие принципы „серрапионов”.

Автор пишет об истории группы. В группу входили разные авторы: Лунц, Федин, Зощенко, Полонская, Тихонов, Никитин. Они очень любили литературу. Авторы считали литературу главной в своей жизни. Они писали письма разным людям: критикам, писателям, друзьям. В письмах они говорили о творчестве, об их произведениях, о спорах на собраниях группы, об обсуждениях новых книг писателей.

Перспективы дальнейшего исследования мы видим в изучении восприятия участников группы – Л. Лунца, М. Зощенко, Н. Тихонова.

Ключевые слова: дискуссия, документалистика, литературная группа, мемуары, рецепция, „Серрапионовы братья”. собрания, творческие принципы.

Vernik O. A. Artistic links of „Serapion Brothers ” on the books of the epistolyarians of the workshop.

Reconstruction of the history of the literary group Serapion Brothers is not possible without reference to the letters, which allows not only to see the specifics of their creative lives , but also to determine the peculiarities of perception of the authors of memoirs . Letters from writers the product of the documentary genre , where you can see the reception of a direct participant . The authors served here is one of the leading places , enjoyed a well-deserved recognition. History Serapionov writersg artists and was one of their main authorities . By exact observation writers , all members of the Serapion Brothers were different. The article discusses writers recreated the atmosphere of assembly Serapion Brothers and powered by the authors argue about literature, knotted between writers and the Lunts . Letters from writers allows to reconstruct the history of the literary group , to determine the specifics of the author's reception Serapion Brothers , their point of view on the creative principles governing Serapions . Writers wrote about the era, the history of the group meetings and meetings of writers. Serapion Brothers were very important. All writers life they was friends with them and kept the memory of younger days.

The author writes about the history of the group. The group included different authors: Luntz, Fedin, Zoshchenko, Polonskaya, Tikhonov, Nikitin. They were very fond of literature. The authors considered literature to be the main one in their life. They wrote letters to different people: critics, writers, friends. In letters they talked about creativity, about their works, about disputes at group meetings, about discussions of new books of writers.

Prospects for further study we see in the study of perception Lunz , Zoshchenko , Tikhonov .

Keywords: discussion , documentary , literary group , memoirs , reception, Serapion Brothers . meetings, creative principles.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2018 р.

Стаття прийнята до друку 12.04.2018 р.

Рецензент – д. філол. н., професор Дмитренко В. І.

УДК 82.0+808.1

М. В. Володарська

КОНЦЕПТ: ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕРПРИТАЦІЇ, СТРУКТУРИ, ТИПОЛОГІЇ

Аналіз етимології слова «концепт» («розгляд концепту концепта [Прохоров 2008: 15]»), здійснений В. Дем'янковим на базі різножанрових текстів у межах латинського, французького, іспанського, італійського («рідний простір»), а також німецького, англійського і російського узусів («сторонній простір») виявив наявність у слові кількох семантичних нашарувань, найглибшим з яких, імовірно, слід вважати сему «зародок» (від латинського «*concipere*» – зачинати, «*conceptus*» – «зачатий») [Дем'янков 2001: 36]. Класичні німецька та французька мови додали до вихідного значення конотацію «план», «нарис» (аналог російського «конспекту»), а англійське культурне середовище другої половини ХІХ століття починає використовувати «*concept*» як філософський синонім поняття [Прохоров 2008: 14]. У такому значенні («*an idea of something that exists* [Macmillan 2002: 285]»), «*general notion*» концепт фіксується більшістю сучасних англомовних тлумачних словників (що дало змогу В. Зусману проводити асоціативні паралелі зі стереотипом [Зусман 2009]). Однак вже «*Longman Dictionary of Contemporary English*», ідентифікуючи концепт як «*someone's idea of how something is or (...) should be done* [Longman 2005]», містить натяк на виразника певної ідеї, діяча, і, через останнього, пише В. Зусман, «у концепт входить потенційна суб'єктивність, що суперечить ідеї поняття [Зусман 2009]».

Транслітерація латинського «*conceptus*» спричинила появу відповідної назви і в російській мові. Підкреслення спільного походження внутрішньої форми слів «поняття» (від давньоруського «*пояти*» – «*привласнити*», «*взяти жінку за дружину*» [Степанов 2001: 43]) і «концепт» спрямовує міркування В. Зусмана на тлумачення концепту як гнучкого явища, котре розгортається між протилежними полюсами динаміки («*схоплювання*») та стабільності («*утримання*») [Зусман 2009]. З іншого боку, поєднання в одному слові сем «зародок» та «поняття» зумовлює інтерпретацію концептів в якості «прото-знання» – глибшого